

תורת אביגדור

הגאון ר' אביגדור מילר זצ"ל

שיחות מוסר והדרכה בפרשת השבוע
מיוסדות על שיעוריו, ספריו, וכתבי תלמידיו

פרשת בלק

מהדורת דרך החיים
לזכות

מרדכי וטובה ארמן

ולע"נ ברכה שמחה בת מרדכי צבי ע"ה

פרנס השבוע

להנצחות: 072-222-3383

בקרוב יופיע!

אל תפספסו את ההזדמנות !

לקראת סיום שנה ראשונה להופעת קונטרסי "תורת אביגדור", אנו מתכוננים בעז"ה להוציא לאור ספר "תורת אביגדור על פרשיות השבוע ומועדי השנה"

זכות להנצחת פרשה הוא \$360

לפרטים נא לפנות למערכת תורת אביגדור: ey@torasavigdor.org

תורת אביגדור

פרשת בלק

יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר בֶּן אֶתְפָּאָר

החשיבות בפרשת בלעם

פרשת בלק היא אחת הפרשיות החשובות ביותר בתורה. ואוכיח לכם שכך: הגמ' בברכות (יב): אומרת: "בקשו לקבוע פרשת בלק בקריאת שמע". אנשי כנסת הגדולה רצו לקבוע, שכל אדם מישראל חייב לומר פעמיים בכל יום, ביחד עם המילים שהם נשמת אפינו - קריאת שמע, את פרשת בלק! עד כדי כך חשובה ויסודית הפרשה שלנו! זה וזה מעיקרי האמונה. זה דבר מופלא, וקשה להבנה.

אתם שומעים חידוש? יש כאן פרשה שהיא חשובה כ"כ שראוי לאומרה פעמיים ביום! בשבך ובקומך! לא נאמר דבר כזה על ברית בין הבתרים, ואפילו לא על מעמד הר סיני. רק על מילותיו של גוי מארם נהריים! המילים האלו הם עיקרי אמונה, ויש להם מקום על יד היסודות העצומים של "ה' אחד", קבלת עול מלכות שמיים, וקבלת עול המצוות.

והשאלה עולה מאליה: מה כ"כ חשוב במה שבלעם אמר בפרשה זו? איזה סוד מסתתר כאן?

כשלונות ותוכחה

ונתחיל את ביאור העניין כך: מקריאה פשוטה של החומש, רואים שישראל נכשלו כשלונות רבים במדבר. זה ברור לכל מי שלומד חומש עם רש"י. כל התורה מלאה בביקורת על עם ישראל, כל המערכת של התורה היא "תוכחה". משה רבינו, הרועה הנאמן, קרא לנו "עם נבל ולא חכם" (דברים לב ו). אולי בשניים או שלושה מקומות אנו קוראים דברי שבח על ישראל ומעשיהם, בכל שאר המקומות - רק ביקורת. וביקורת נוקבת וחדה, שאינה חוסכת במילים חריפות.

"אִיכָה אֲשָׂא לְבָדִי טֶרְחָכְם וּמִשְׁאָכְם וְרִיבָכֶם" (דברים א יב); "זָכֹר אֶל תִּשְׁכַּח אֶת אֲשֶׁר הִקְצַפְתָּ אֶת ה' אֱלֹקֶיךָ בַּמִּדְבָּר לְמֹן הַיּוֹם אֲשֶׁר יֵצְאתָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם עַד בְּאָכְם עַד הַמָּקוֹם הַזֶּה מִמֶּרֶם הַיְיִתָּם עִם ה'" (שם ט ז); "וְהִנֵּה חֲטֵאתָם לַה' אֱלֹקֵיכֶם עֲשִׂיתֶם לָכֶם עֵגֶל מִסְכָּה" (שם טז); "מִמֶּרֶם הַיְיִתָּם עִם ה' מִיּוֹם דַּעֲתִי אֶתְכֶם" (שם כד); "כִּי אֲנִי יָדַעְתִּי אֶת מְרִירָתְךָ וְאֶת עֶרְפְּךָ הַקָּשָׁה" (שם לא כז). ולא היו אלה רק דברי ביקורת, אלא ענינים שבסיבתם מתו עשרות אלפים מעם ישראל. מגיפה פה, ומגיפה שם. במתאוננים, בקברות התאוה, הנחשים השרפים. הקב"ה ממש כעס עלינו!

ה' אמר נבואה לעם ישאל ע"י יחזקאל הנביא: "וְאֵת שְׁבִתִּי חָלְלוּ מֵאֵד" (כ יג). בצאתם ממצרים הם הכעיסו את ה' בחילול שבת! לא מזמן במרה הם קיבלו מהקב"ה בכבודו ובעצמו את המתנה ששמה שבת, והנה הם כבר מחללים אותה "מֵאֵד"! וגם המנהיגים הגדולים לא נמלטו מביקורת. "אֲשֶׁר מַעֲלֵתֶם בִּי" (דברים לב נא); "לֹא הֶאֱמַנְתֶּם בִּי" (במדבר כ יב). משה ואהרן לא האמינו בה'! אנו רואים שהשי"ת לא היה מרוצה ממנו במדבר, בכל ליל שבת אנו אומרים זאת: "אֲרַבְּעִים שָׁנָה אָקוּט

בְּדֹר וְאָמַר עִם תַּעֲי לִבָּב הֵם וְהֵם לֹא יִדְעוּ דְרָכֶיךָ" (תהלים צה י). כביכול הקב"ה אומר ארבעים שנה התקוטטתי עם ישראל. די במילותיו אלו של דוד המלך כדי לקבל תמונה ממצבנו במדבר.

"לֹא הִבִּיט אָנוּ בְּיַעֲקֹב וְלֹא רָאָה עֵמֶל בְּיִשְׂרָאֵל"

והנה מה אנו רואים בפרשה זו שבא בלעם, ואומר על ישראל את ההיפך הגמור מכל זה. הוא מעמיס שבחים ותהילה על ישראל! נראה כאילו הוא מדבר על עם אחר לגמרי. הוא אומר לבלק, "וְמָה אֶזְעַם לֹא זָעַם ה'". והדבר מפליא מאד, וכי לא זעם ה'?! מה היה כל ארבעים השנים האלו אם לא "זעם ה'?" כמה פעמים כתוב "ויחר אף ה'?"

בלעם הביט בישראל ואמר "לֹא הִבִּיט אָנוּ בְּיַעֲקֹב וְלֹא רָאָה עֵמֶל בְּיִשְׂרָאֵל". וכי לא היה כך?! האם "שְׁתֵּם הָעֵינִי" באמת היה עיוור? כמה פעמים כתוב "חטאתם לה' אלוֹקֵיכֶם"?! מה קורה כאן? הקב"ה אומר דבר אחד, ואח"כ בא בלעם ואומר בשם ה' את ההיפך הגמור! אנחנו מבולבלים לגמרי.

"אֲחֹתִי כָלָה"

התשובה היא, כמובן, שהכל אמת, כל התוכחה שנאמרה לדור המדבר היתה מפני שהצדיקים הגדולים תמיד עוברים תוכחה וביקורת קשה, כאילו שהם חוטאים גדולים. הגמ' (ב"ק נ:) אומרת "וְסִבְיָיו נִשְׁעָרָה מֵאֵד, מִלִּמּוּד שֶׁהִקְבִּי מִדְּקָדֵק עִם סִבְיָיו כְּחוֹט הַשְּׁעָרָה", הקב"ה באהבתו את עם ישראל וברצותו שיזכו לטוב הנצחי, לא רוצה שידבק בהם אפילו שמץ קטן.

ישראל נקראים "אֲחֹתִי כָלָה" בשיר השירים. עם ישראל הוא הכלה המושלמת ביותר בעולם. כל הביקורת של ה' על ישראל, בתורה וביד הנביאים, מכוונים לנקות ולצרף אותם מן הכתמים הקטנים ביותר. לכן, דווקא הביקורת הנוקבת היא העדות למצינות של כלל ישראל. משה רבינו הרועה הנאמן, רצה להביא את ישראל לשלמות. והדרך הטובה ביותר לעשות כן הייתה תוכחות נמרצות. ובני ישראל ידעו מזה, והם אהבו את משה על דברי התוכחה שהרעיף עליהם, למרות שהם הכאיבו להם מאד. הם בכל זאת הם רצו לשמוע ממנו, בידעם שזו הדרך היחידה לגדול.

"וְהֵם לֹא יִדְעוּ דְרָכֶיךָ"

"וְאֵת שְׁבִתִּי חָלְלוּ מֵאֵד", אמר הנביא יחזקאל. בואו ונראה על מה מדובר, בכל ארבעים שנותיהם במדבר הם חיללו שבת פעמיים: פעם אחת במחשבה כש"צָאָו מִן הָעֵם לָלֶקֶט" את המן, והם אפילו לא לקטו באמת, כי לא היה להם מה ללקוט. והפעם השניה היתה "המקושש", ולזה ה' קורא "חיללו מאד!" נפלא מאוד!

לא היה דור ששמר שבת כמו דור המדבר. ועם זאת, לא היה דור שספג ביקורת חריפה יותר על חילול שבת! כי שני הדברים הולכים יד ביד, בגלל שהם שמעו ביקורת, הם שמרו על השבת. דבר זה צריך להיקלט אצלנו היטב. מורי ורבי זצ"ל פירש את הפסוק בתהלים שהבאנו "אֶרְבָּעִים שָׁנָה אָקוּט בְּדֹר וְאָמַר עִם תַּעֲי לִבָּב הֵם וְהֵם לֹא יִדְעוּ דְרָכֶיךָ" אחרת מהפשט הפשוט, וכי איך אפשר לומר על דור המדבר "וְהֵם לֹא יִדְעוּ דְרָכֶיךָ", הלא לאחר חטא העגל משה רבינו ביקש מה' "וְהִדְעֵנִי נָא אֵת דְּרָכְךָ וְאֶדְעֶךָ", והקב"ה נענה לבקשתו "וַיֹּאמֶר ה' אֶל מֹשֶׁה גַם אֵת הַדֶּבֶר הַזֶּה אֲשֶׁר דִּבַּרְתָּ אֵעָשֶׂה כִּי מִצָּאתָ חֵן בְּעֵינַי וְאֶדְעֶךָ בְּשֵׁם" (שמות לג יב)? אלא הביאור בפסוק הוא כך: הקב"ה אומר לעם ישראל מה הביא לכן שזכיתם לדעת את דרכי, זה שארבעים שנה התקוטטתי עמכם ואמרתי לכם שאתם לא יודעים את דרכי, וזה מה שגרם להם באמת כן לדעת את דרכי.

כמו ילד שהמלמד שלו שואל אותו: אתה יודע את הסוגיא? והילד עונה "כן". וזה נכון, הוא חזר על הסוגיא כבר פעם או פעמיים. אבל המלמד אומר "לא, אתה לא יודע". אז הילד חוזר על הסוגיא פעם נוספת, ומגלה שאכן הוא לא שם לב לפרט הזה והזה. אבל עכשיו הוא יודע! אבל

המלמד אומר לו שוב, "לא, אתה עדיין לא יודע". אז הוא חוזר שוב, ומגלה שאכן יש מילה שהוא לא מבין. "אני באמת עוד לא יודע!" הביקורת התמידית גרמה לו לשפר את ידיעתו עוד ועוד. זה מה שהיה בדור המדבר, ובמידה פחותה בכל הדורות, אפילו בימינו. הביקורת והתוכחה הם המגדלים ומרוממים אותנו לפסגות שלא ידענו שאנו מסוגלים להגיע אליהם.

דבר ה' בפי בלעם

ועכשיו נבין אל נכון את דבריו של בלעם הרשע, ששיבח כ"כ את בני ישראל. הרי בלעם שנה אותנו שנה תהומית, ועשה ככל יכולתו לקלל אותנו. אבל לא הייתה לו ברירה, הוא אמר בדיק את מה שה' רצה שיאמר. כל דבריו של בלעם הם דבר ה' ממש, "דבר ה' דיבר מתוך פיו" של בלעם. כמו שכשפתחה האתון את פיה ודיברה, הדברים לא היו של האתון, הרי סוף סוף אין לה שכל. אלא ה' דיבר אל בלעם דרך האתון. כך גם ה' דיבר אלינו, דרך פיו של בלעם.

וכשבלעם דיבר, לא הייתה זו שעה שראויה לתוכחה. ולכן דוקא בשעה זו יש לנו גילוי מה היא דעתו של ה' על ישראל באמת. "לא הָבִיט אֶן בִּיעֶקֶב וְלֹא רָאָה עֵמֶל בְּיִשְׂרָאֵל", בני אדם עושים טעויות לפעמים, על כל אדם בודד נאמר "כִּי אָדָם אֵין צָדִיק בְּאָרֶץ אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה טוֹב וְלֹא יִחָטָא" (קהלת ז כ); אבל על עם ישראל ככלל - ה' לא רואה בהם שום פגם. הם מושלמים בעיניו.

מטרת הנבואה של בלעם היתה לגלות את האמת, כמה טובים ונפלאים בני ישראל בעיניו של הקב"ה. ואין כאן שום סתירה לתוכחות החריפות, שנועדו להשלים ולרומם את ישראל, ולהסיר מהם כל שמץ ולו הקטן ביותר.

טעות בפשט

רבים מאד טועים בזה, זכורני שדרשתי פעם באיזה בית-כנסת ואמרתי שדור המדבר היה אהוב מאד על ה', והם נקראו "ידידים" ו"אהובים". והיה שם חכם אחד שלא יכל להתאפק, והוא קם ואמר לי "מה שאתם אומרים זה נגד הפסוקים!" והוא קרא לי את הפסוק הזה, "אֲכַבְעִים שְׁנֵה אֱקוּט בְּדֹר". ואיך אפשר לבוא אליהם בטענות? פשטות הפסוקים בכל התנ"ך נראה כמו שהם חושבים. ישעיה, ירמיה, יחזקאל, ועוד ועוד, כולם מלאים בתוכחות וטענות חריפות וחמורות ביותר כנגד עם ישראל.

בגמ' סנהדרין (ק): איתא שכשר' עקיבא דרש מפסוק זה שדור המדבר אין להם חלק לעוה"ב, אמר על זה ר' יוחנן "שבקיה ר' עקיבא לחסידותיה" שהיה רגיל לדבר בזכותם של ישראל. אבל מסקנת הסוגיא שם שזה שנאמר: "הֲלֹךְ וְקִרְאתָ בְּאֶזְנֵי יְרוּשָׁלַם לֵאמֹר כֹּה אָמַר ה' זְכַרְתִּי לָךְ חֶסֶד גְּעוּרֶיךָ אֲהַבֵּת כְּלוּלְתֶּיךָ לְכַתֵּךְ אַחֲרֵי בְּמִדְבָר בְּאָרֶץ לֹא זְרוּעָה" נדרש שיש להם חלק לעוה"ב. אז אם הם ידידים ואהובים וחסידים, מהם כל דברי הביקורת והתוכחות? התשובה לזה היא: ה' בא לנקות אותם! עבור עם ישראל אפילו שמץ קטן של לכלוך הוא אסון, אז ה' אומר "אוי געוואלד! יש כאן כתם! ושם לכלוך! וזה וזה לא מספיק טובים!" ועושה מזה עסק גדול. ואנחנו קוראים היום את ה"געוואלד" הזה וחושבים שהם באמת היו רשעים בעצם, ח"ו.

גילוי האמת!

וזו בעיה גדולה, בלבול גדול. צריך להילחם ברעיונות האלה שגורמים לנו לחוסר הערכה לעם הקודש. לכן הקב"ה שלח את בלעם, הגוי הרשע שלא היינו מצפים ממנו לכלום מלבד קטרוג, והנה הוא פותח את פיו ודבר ה' יוצא ממנו, ולא היה לו מה לומר מלבד שירות ותשבחות על ישראל; עכשיו אנו יודעים את האמת! אם נקשיב למילים שאמר בלעם נלמד לחשוב על עם ישראל כמו שה' חושב.

הנביא מיכה (ו ה) אומר: "עַמִּי זָכַר נָא מֶה יַעַץ בָּלַק מֶלֶךְ מוֹאָב וּמָה עָנָה אֹתוֹ בְּלָעַם בֶּן בְּעוֹר מִן הַשָּׂטִים עַד הַגִּלְגָל לְמַעַן דַּעַת צְדָקוֹת ה'". והשאלה הנשאלת היא, מה החסד הגדול במה שהפך ה' את הקללות לברכות? הרי הם לא היו אמורים להתקלל, לא הגיעה להם קללה. למה שיתקללו?

אלא התשובה היא, שבלעם יכול היה לדבר כמו שמשה רבינו דיבר. הוא היה יכול לומר "ממרים אתם את ה'", "ארבעים שנה אקוט בדור", והכל היה אמת. והרי זה בדיוק מה שבלק רצה לשמוע! אבל הקב"ה אמר לו, "לא, לא אתן לך לומר את כל זה. אהפוך את ההנהגה, ובמקום דברי תוכחה שאמורים נביאים להשמיע, אתה תשמיע את ההיפך. ממך הם ישמעו את האמת כפי שהיא!" והיה זה נס! נס גדול! משה רבינו יכול לומר לעם ישראל דברים קשים כי באהבתו אותם כוונתו בתוכחתו היתה לטובה, אבל אם בלעם יאמר את אותם הדברים הם יהיו קללה. לכן הפך ה' את הנהגתו עם ישראל באותה שעה, ורק האמת הטהורה יצאה מפיו של בלעם. ברכות במקום קללות. אנחנו צריכים להסתכל על עם ישראל כמו שכתוב בפרשת בלק, התמונה של איך עם ישראל נראה באמת, צריכה להיות כפי שהיא מתבטאת בנבואת בלעם.

אנחנו טועים!

עכשיו אנו מבינים מדוע ראוי היתה פרשת בלעם להיות נקראת כל יום ויום, כמו קריאת שמע, רצון ה' הוא שנקדיש מחשבה והתבוננות לעניין. כדי שנדע את הגדלות, החשיבות, המעלות, הקדושה והיפוי של עם ישראל. כי כמה שנוסיף להעמיק ולהתבונן, נגיע להבנה יותר שלמה בגדלות עם ישראל.

מבט "מראש צרים"

כשאנו קוראים פרשת קריאת שמע, ואנו מקבלים על עצמנו עול מלכות שמים, ומקבלים בזה על עצמנו את עול עבודת ה' לשמור ולעשות ולקיים את מצוותיו וחוקותיו, חלק מההכרה בחשיבות עבודת ה' היא הכרת חשיבותם של עובדי ה' ועושי רצונו - עם ישראל. והכוונה כאן היא להסתכל ולהכיר במעלתם של ישראל, למרות כל מה שחושבים ושומעים מחסרונותיהם הקטנים של ציבור שומרי המצוות. המבט צריך להיות "לא הביט אֶן בְּעֵקֶב וְלֹא רָאָה עֵמֶל בְּיִשְׂרָאֵל". חייבים למלאות את מחשבתנו במחשבות אמת על גדלותו העצומה של עם ישראל. העבודה שמוטלת עלינו היא "ויהפוך", להפוך את הביקורת לשבחים כל הזמן. כפי שאנו רואים בפרשתנו אחר כל התוכחות והביקורת המתמדת, המבט האמיתי על עם ישראל הוא: "הֵן עִם כְּלָבִיא יָקוֹם וְכָאֲרִי יִתְנַשֵּׂא".

אבל איך עושים זאת? איך רואים רק טוב בתוך כל הביקורת? הרי ההכרה בגדלותו של ישראל מובילה לדרישת שלמות מהם, אנו רואים את עצמנו ואת סביבתנו דרך הזכוכית המגדלת של התורה והנביאים. אנו מתביישים בחסרונותינו, ואיננו שבעי רצון מבינוניות - וכל זה נכון. תלמדו לעשות זאת ממה שאמר בלעם: "כִּי מֵרֹאשׁ צָרִים אָרָאנִי", כולם מביטים עליהם ומבקרים אותם, אומר בלעם, אבל אני רואה אותם "מֵרֹאשׁ צָרִים", מנקודת מבט גבוהה ומרוממת. אני רואה אותם כמו שהם באמת, ואני רואה שהקב"ה מעיד עליהם שהם האומה הגדולה והטובה ביותר בעולם.

הסיבה שלנו קשה לראות את מעלתם של ישראל היא, קרבתנו החזקה לאחינו כל בית ישראל, תמיד זה כך - מי שעומד קרוב מידי, קשה לו לראות את הדבר כמו שהוא באמת. מחובתנו להתלמד להביט על אחינו בני ישראל מנקודת המבט מרוממת, במבט של הרואה "מֵרֹאשׁ צָרִים", כשעומדים בראש הר, אפשר לראות למרחקים.

אדם עומד מן הצד ורואה משפחה של אברך. הם נראים לו כבני אדם רגילים, הילדים בריאים ומלאי אנרגיה, משתוללים קצת לפעמים, האם היא אשה עסוקה יום יום בבישולים וניקיונות, אין פה השכלה גבוהה ולא התעסקות בתרבות האנושית העולמית, בסך הכל אנשים רגילים שחיים חיים פשוטים שמסתובבים סביב דברים של מה בכך. וזו טעות חמורה, מי שמסתכל כך, משווה את חיי עובדי ה' לחיי ההמון של הגויים, לכן הוא מחפש למצוא אצל עובדי ה' את האיכות חיים שנראית אצל הגויים, וכשהוא לא מוצא את זה, ערכם של עבדי ה' יורד בעיניו.

המבט אמיתי על כל התרבות האנושית העולמית הוא: ש"כל הגיבורים - קאין לפניך, נאנשי השם - קלא היו, וחקמים - כבלי מדע, ונבונים - כבלי השכל, ומותר האדם מן הבהמה - אין, כי הכל הקל". מכל באי העולם, רק לאומה אחת יש ערך אמיתי "אנחנו עמך בני ברייתך", אין אף אחד מאומות העולם, בהווה ובעבר, שמתקרב לקרסוליו של אחד מהמון העם היהודי.

הבית היהודי משכן לה'

עוד אמר בלעם: "מה טבו אהלך יעקב משכנתך ישראלי". למרות שיש שדרשו פסוק זה על המקדש ובתי המדרש, אין מקרא יוצא מידי פשוטו; ולפי הפשט ודאי הפסוק הולך על הבתים הפרטיים של עם ישראל. בלעם מדבר על הבתים שבהם אבות ואמהות מגדלים ילדים. הבית היהודי הוא מיוחד במינו, הוא בית מופלא. ובלעם ראה זאת, כשהיתה עינו פקוחה.

הוא ראה שביתו של יהודי פשוט הוא בעצם בית מקדש קטן. אין בית בעולם שמשתווה לו, או אפילו מתקרב למקצת מעלתו. כל מה שנכנס לבית עובר בדיקה ופיקוח - האם הוא כשר? והאם עומדת ומפקחת כמו כהן גדול. יש כלים חלביים, בשריים ופרווה, והאם מתחלחלת רק למחשבה שמא משהו ערבב אותם. הבשר נשחט ונמלח כדין, החלב מגיע רק ממקומות כשרים, וכל מה שנכנס לבית חתום בחותמות כשרות. זה לא תמיד קל, אבל אין בזה שום פשרות, אף פעם. וכי יש "עבודת קודש" גדולה מזו?

השבת נשמרת כהלכתה בבית כזה. הילדים מתחנכים להודות לה' לפני שמכניסים כל פיסת אוכל לפיהם. מזוזות קבועות בכל הפתחים, מכרזות "אנחנו שייכים לקב"ה". טהרת המשפחה, צניעות. ברכות נשמעים בו כל היום. כמה יופי יש בבית היהודי!

אשריכם ישראל!

גם הרחוב היהודי קורן מאותה קדושה. כולם לבושים בצניעות, ובכזה לבוש המכריז ללא בושא למי אנו משתייכים. בזמן שהגויים הולכים חצי עירומים, היהודים מקפידים לא לגלות את גופם. מתנהגים בכבוד ובדרך ארץ, מפגינים את נאמנותם לתורה. נזהרים במאכלם ובלבושם, ולא משנה אם חם או קר, או כמה הם רעבים.

יש ילד יהודי שרוכב על אופניו כל יום ברחוב שלי, ואני תמיד מתענג למראהו. אני מחפש אותו כל יום. יש לו כיפה גדולה על ראשו, עטרת תפארת שמכריזה קבל עם ועולם "אני משרת של ה'". ציציותיו מתבדרות ברוח, ללא כל בושא, למרות כל הגויים המסתובבים ברחוב. הוא אפילו לא חושב על זה, הוא יהודי! הוא לא ישנה ממראהו כלום בשביל כל הגויים שבעולם.

ואם ילד זה רעב לאיזה ממתק, הוא לא יקנה כל מה שמתחשק לו. הוא יבדוק היטב שזה כשר. ואם הוא לא מוצא כשר - הוא יוותר על התענוג! גם אם אין אף אחד שרואה. הוא קודש קדשים, הילד הזה.

חייבים לנסות ולמצוא את כל הטוב שאפשר בעמינו. והאמת היא, שגם אחרי כל הטוב שנמצא - הם הרבה יותר טובים ממה שאפשר לראות בעיניים. מי יודע כמה הקרבה עצמית יש בהם, כמה עמידה בניסיונות, כמה כסף ניתן לצדקה בסתר! כמעט כולם נותנים עשירית מהכנסותיהם לצדקה. עשירית! עובדים קשה להביא פרנסה, ונותנים מעשר, ללא חכמות. צדיקים גמורים, כולם! הם מתקשרים ושואלים שאלות הלכתיות על הפרטים הקטנים ביותר. הכל נעשה בדיוק לפי ההלכה.

אשה קנתה עוף ושילמה עליו טבין ותקילין, ומשהו לא נראה לה - היא הולכת לרב ושואלת, לא מנסה לייפות את המציאות ולא מתווכחת ומנסה לשכנע. גם הקצב שקונה בהמה שלמה, ויש בה איזו שאלה; הוא הולך לרב ולא מהסס להפסיד אלפים אם הרב יורה לו כך. עלינו להעריך את עם ישראל על כל זה. והקב"ה אוהב אותנו יותר ממה שאנו נהיה מסוגלים לאהוב אי פעם.

מה מלהיב את עם ישראל? מה "תופס" אותם? הקב"ה! תורה ומצוות!! כל חייהם מתנהלים מסביב למצוות. על זה הם מוציאים את זמנם וכספם. בארה"ב לשלוח ילד או ילדה לחינוך תורני עולה הון, ובכל זאת אנשים מוציאים אחוזים גדולים מהכנסותיהם על שכר לימוד. וזו רק אחת הדוגמאות המראות שעם ישראל הוא עם הקודש.

ילד קטן שאכל ארוחה בשרית, ועכשיו הוא רוצה לאכול גלידה חלבית. הוא יחכה בכיליון עיניים ויביט בשעון לראות מתי יעברו שש השעות, ורק אז הוא יאכל את הגלידה. ילד קטן! אילו הם הילדים שעם ישראל מגדל. אשריכם ישראל!

חייבים להבין ולהכיר כמה עם ישראל צמא לעבודת ה', כמה כל ארחות חייו מונהגים ע"י התורה. הפרדה מוחלטת בין גברים לנשים, מתאספים לשם עבודת ה'. צניעות, נאמנות להי"ת. בין אדם לחברו, חסד, שמירת הלשון. אנו רגילים לכל הדברים האלה, ולכן לא מתפעלים מהם. אבל בלעם ראה אל תוך מחנה ישראל, ראה את השלמות שלהם, ואמר שאנו קודש קדשים לנצח נצחים.

ולא מספיק רק לראות את הטוב ולחשוב עליו, חייבים להלל ולשבח את ישראל, את שומרי התורה. חייבים להתרגל לשבח את ישראל כי ה' מצפה לזה מאיתנו. לכן ה' שלח את בלעם, כדי שיגלה לנו איך ה' רואה אותנו, ואיך עלינו להתייחס לעם ה'.

אנא עבדא דקב"ה

רבינו יונה (שע"ת ג קמח) כותב "וכאשר יתיצב בתוך העם ידבר עם חבריו. יתבונן בינה וידקדק וישגיח בכל מוצא שפתיו. לקדש את ה' בדבריו. ולדבר בשבח עבודתו ותהלת יראתו. ולשבח עבדיו ויראיו, ויזכה בזה בהגיון לבו ומבטא שפתיו בלא יגיעה ופועל כפים זכות גדולה עד שמים, כי זה מעיקרי יצירת האדם". להמחיש את הדברי נקח לדוגמא: כשברית המועצות היתה קיימת עדיין, הקג"ב שלח אלפי סוכנים סמויים לארה"ב, לשם מטרה מסוימת מאד: להסתנן לכל מוקדי הכח במדינה, לכל שופרות התקשורת, ולהלל את מה שהקרמלין רצה שיהללו - את הקומוניזם, ולבקר ולהפיץ שקרים ודיס-אינפורמציה כנגד מוסדות השלטון. להבדיל מסוכני הקג"ב ששירתו את הרשע והפיצו שקרים, עלינו להיות "סוכנים" של הקב"ה, ועלינו להלל ולשבח את מה שה' מהלל ומשבח: את עבודת ה', את התורה, ואת עובדי ה' עצמם. ומי הם עובדי ה' בעולם? האבות והאמהות, הבנים והבנות שעסוקים כל היום בעבודת ה', לומדים, מתפללים, מברכים את ה'. משפחות "רגילות" של הציבור שלנו.

צריך להביע חשיבות למקומות שעובדים בהם את ה', בבתי הכנסיות, בישיבות, בכוללים, בחיידרים, ב"בית יעקב". כשחוזרים ממקומות אלו צריך לומר לכל מי שמוכן לשמוע: "כ"כ יפה שם, כ"כ הרבה התלהבות בתפילה, התנהגות בדרך ארץ, התמדה בלימוד, שמירת הלכה!" כדי להיות "שלוחים נאמנים" צריך להתכונן מראש. אם הולכים לחתונה, אין ברירה - הוא קרוב משפחה וחייבים ללכת, כולם שם ישבו וידברו דברים של הבל, אבל אנחנו נכין מראש כמה "דברי תעמולה" מוצלחים, שבחים לומר על ה' ועל עובדיו, ציבור שומרי התורה. אי אפשר פשוט להופיע ולקוות שהמילים הנכונות יפלו לתוך פינו, צריך להתכונן לזה מראש. בכל פעם שיושבים עם המשפחה לאכול אפשר לנצל את ההזדמנות לדבר על גדולתו של כלל ישראל.

תמיד יהיו לנגד עינינו דברי רבינו יונה, "ויזכה בזה בהגיון ליבו ומבטא שפתיו, בלא יגיעה ופועל כפיים, זכות גדולה עד שמים, כי זה מעיקרי יצירת האדם".

שבת שלום ומבורך!

נהנים מקונטרסי "תורת אביגדור"?

אז זה

בשבילך!

הרוז את צמאונכם להדרכותיו והשקפותיו
הייחודיות של הרה"ג אביגדור מילר זצ"ל
עם הספרים שכבר נתחבבו על עולם התורה

תפילת אביגדור

פירוש וביאור
על התפילה
מכתב יד

ספר לב אביגדור

עבודת האדם
בקניני השלמות
מכתב יד

ספר שערי אורה

מאמרים
של ועדי מוסר
על ידי רבינו

להשיג בחנויות ספרי קודש

ואצל המפיצים:

ספר שערי אורה, ספר לב אביגדור: קולמוס 072-244-1670

תפילות אביגדור: דאמבי 050-864-4422

הארות על הפרשה

מתוך ספר דור דעה[באנגלית]-פירוש עה"ת מאת רבינו זצ"ל

"וַיִּפְתַּח ה' אֶת פִּי הָאֶתוֹן" (כב, כח)

יש להבין מפני מה נעשה מופת כה ייחודי ומזהים עבור בלעם. בשום מקום אחר, ולמען שום אדם אחר, לא נעשה מופת כה מפתיע. אכן, נוכל להבין זאת כלימוד מיוחד למען אדם מיוחד. חידה גדולה אף יותר היא העובדה שנבואה אדירה זו בנוגע לעם ישראל, ואשר נראה שלא נאמרה נבואה בדומה לה על ידי שום נביא אחר, נאמרה כאן על ידי לא-יהודי. ואולם בלעם נועד במיוחד לתכלית זו (ראה להלן כג, ח) אשר לא תוכל להיעשות בידי אף אחד מישראל. הוא היה אדם בלתי רגיל, שריד לאותם צמצחו מהזרעים אשר נטע אברהם בעת היותו בארם, והוא היה נאמן ללקחים שקיבל בכל הנוגע לה' יתברך. אלא שהוא היה רחוק מרחק רב מכל הנביאים שקמו לעם ישראל, ולא היה די בכישוריו על מנת שיזכה למקום כה מכובד בתורה, או בכלל למקום כל שהוא בתורה. לכן, כאשר פתח ה' את פיו של בלעם זה היה מדהים ממש כמו "וַיִּפְתַּח ה' אֶת פִּי הָאֶתוֹן".

ההירות של בלעם באה לו מתוך שמו שהלך לפניו כנביא, וכעת בשעה ששחצנותו הציתה את חרון אפו להתעלל בבהמתו, רמז לו ה' שגם לו עצמו וגם לאתונו ניתנו כישורים מעל ומעבר ליכולותיהם. כעת, במעשה הזה, הושפל בלעם וזכה למידה מסויימת של השפלה, ומתוך כך הוא נעשה ראוי יותר להיות פה ושופר לכל אותן נבואות נעלות שייאמרו ויילמדו לעולמי עולמים.

אכן, לבלעם היתה תכונה נוספת שעשאתו מסוגל ביותר לנבואה שכזו. הוא נמלא שנאה לנוכח עלייתו של ישראל, דווקא מפני שהחשיב את עצמו עובד ה'. כאשר שונא גדול כמו בלעם (אשר כתוצאה מכך זמם להביאם לידי מפלה - ראה להלן לא, טז) משבח את ישראל, דבריו הם בעלי רושם עצום ביותר.

"לֹא הִבִּיט אֶן בַּעֲקֵב וְלֹא רָאָה עֵמָל בְּיִשְׂרָאֵל" (כג, כא)

אֶן אותיות אֶן (א, ו, ג) ומשמעותן "כח" (כמו בבראשית מט, ג - "ראשית אוני") או "אלימות". עֵמָל פירושו "יגיעה" או "סיורים". בני ישראל העדינים ורחומי הלב מאופיינים כאנשים הסולדים מאלימות ולעולם יימנעו מגרימת סבל או צער למאן דהוא. עד עצם היום הזה, מדויק להפליא התיאור שמתאר בלעם את עם ישראל, הם שונים מכל שאר העמים, אשר חייהם הם חיי אלימות ותאוות. שני פירושים יש לפסוק זה.

האחד, "לֹא הִבִּיט אֶן בַּעֲקֵב" הוא שבח שאין דומה לו לאומה קדושה זו. רמז יש כאן לכך שהעמים יודעים זאת ומכירים בכך. כפי שאנו קוראים: "הִנֵּה נָא שָׁמַעְנוּ כִּי מִלְכֵּי בֵּית יִשְׂרָאֵל כִּי מִלְכֵּי חֶסֶד הֵם" (מלכים א, כ, לא). ישראל לעולם רחמים.

פירוש נוסף, "לֹא רָאָה" (כלומר, ה' לא ראה) עֵמָל בְּיִשְׂרָאֵל. ה' אשר מוכיח את ישראל בכל עת בתוכחות הקשות ביותר, הנה אפילו הוא מעריך במלוא ההערכה את תכונותיהם של ישראל. תוכחות אלו מושמעות מפיהם של נביאי ישראל במטרה לזכך את ישראל עוד ועוד, אולם את הדעה האמיתית על איכותם של בני ישראל הניחה התורה להיאמר מפיו של בלעם. למרות ההאשמה "אֲרַבְעִים שָׁנָה אָקוּט בְּדוֹר וְאָמַר עִם תַּעֲי לִבִּי הֵם וְהֵם לֹא יָדְעוּ דְרָכֵי" (תהלים צה, י), ועל אף כל הפרשיות של התלונות והתרעומות במדבר והעונשים שבאו על אותם מתלוננים, מצהיר בלעם שה' לא ראה אוון בישראל. כל הביקורות שנאמרו על ידי ה' לא היו אלא הסבון להסיר את כל הכתמים, אלא שהאומות ודתייהם מכוסים כל כך בזוהמה ובשקר, ומשום כך לא נעשה כל ניסיון לנקותם בסבון. ההאשמות כנגד עם ישראל הינן עדות למצוינותו של עם זה.

"וּתְרוּעַת מִלֵּךְ בּוֹ" (כג, כא)

התְרוּעָה (אותה "תְּקִיעָה" בחוצרות, או ה"תְּרוּעָה") נעשתה כאשר המלך הופיע לפני העם. מאחר שמלך העולם נגלה ומשרה שכיתו על עם ישראל (כדרך שהוא עשה בניסי עשר המכות, וכדרך שעשה בקריעת ים סוף ובגתנית התורה במעמד הר סיני, וכפי שעשה בהופעת ענני הכבוד דרך קבע ובירידת המן מדי יום ביומו), על כן העם מריע דרך קבע בהתלהבות ובהתפעלות לנוכח השראת שכיתו ית'. אלא ששכיתו שורה בתוכם מפני אהבתו אליהם מהטעם שהוזכר: "לֹא הִבִּיט אֶן בַּעֲקֵב וְלֹא רָאָה עֵמָל בְּיִשְׂרָאֵל".

זאת ועוד: פסוקים אלה מגלים שהטעם ש"ה' אֱלֹקֵינוּ עִמּוֹ" הוא מפני שהוא (עם ישראל) נוהג דרך קבע באופן של "תְּרוּעָתָא מִלֵּךְ בּוֹ". העם הזה מוקדש כל כולו לתפקיד זה, לספר בשבח חכמתו של הבורא, כוחו וחסדו, ומשום כך "ה' אֱלֹקֵינוּ עִמּוֹ" והם מצטיינים בהליכה בדרכיו. על כן, התרועה של חצוצרת השופר מציינת שני היבטים של קירבת עם ישראל אל השי"ת. ההיבט האחד, השמעת קול התרועה נועדה להעצים את הצעקה (ראה להלן כט, א) של קול העם להכריז ולשבח את ה' כמלכם אשר אליו ולמען עבודתו ית' הם מקדישים את כל חייהם. ההיבט השני הוא, שקול התרועה מכריז גם על ההכרה שמלכנו נמצא תמיד עִמָּנוּ ובינינו, עִמּוֹ, לשמרנו ולסייענו, ושהוא ימשיך להיות עִמָּנוּ לעד כמלכנו וכמושיענו.

משום כך מבחינים אנו בכמה משמעויות בפסוק זה, וכולן אמת.

א' - מאחר שאין כל אלימות או חוסר צדק בישראל, ה' אֱלֹקֵינוּ עִמּוֹ לעד. מלכי ישראל ידועים היו ברחמנותם (מלכים א, כ, לא) והאומות ידעו זאת. אף על פי שעמלק היה שונאנו הגדול ביותר (שהרי הוא לבדו יצא להילחם בנו מיד לאחר צאתנו מארץ מצרים - שמות יז, ח), הנה בכל זאת, בשעה ששאל המלך ניצח את עמלק, חמל על אגג מלכם ונמנע מלשפך אותו (שמואל א, טו, ט) הגם ששאל נצטווה שלא לחמול על אגג. כאשר בני ישראל נצטוו לאבד את הכנענים, פעמים רבות הם חסו עליהם ולא היו מסוגלים להביא עצמם להשמידם (שופטים א, כז-לו). "שלשה סימנים יש באומה זו: הרחמנים, והביישינים (או "הגונים"), גומלי חסדים" (יבמות עט, א). מידות טובות אלו קיבלו ישראל מאברהם אשר למד דרכיו של ה' והלך בהן. כל זה מלמדנו את הדבר הבא:

ב' - מפני מה אין אלימות או חוסר צדק בישראל? מפני ש"ה' אֱלֹקֵינוּ תמיד עִמּוֹ" והוא להם מופת ודוגמה להליכה בדרכיו בכל עת. ה' הראה למשה את שלש עשרה מידות החסד שלו (שמות לד, ו-ז) אותן למדו בני עמנו ואותן הם מקיימים תמיד.

ג' - "ה' אֱלֹקֵינוּ עִמּוֹ" משום שבישראל יש תמיד "תרועה של דעת ה' כמלכם". "בְּשִׁבְתְּךָ בְּבֵיתְךָ, וּבְלִכְתְּךָ בְּדֶרֶךְ, וּבְשִׁכְבְּךָ וּבְקוּמְךָ" (דברים ו, ז). אף לא אחת מכל דתות השקר השואפות לחקות אותנו אין בכוחן להתקרב ולו במשהו לנהוג כפי שאנו נוהגים בעבודת מלכנו התמידית, בקביעות יום יום, בלימוד התורה הנצחי שאין לו סוף, בקביעות שיש לנו בתפילה, בנכונותנו הנצחית להימנע מאין ספור איסורים בכל תחום ושטח של חיינו יום יום, מאמץ לקיים מצוות לסוגיהן השונים, הקפדה דקדקנית לפרטי פרטים בכל נושא (מסכת שלמה של שמירת שבת, ומסכת נוספת לפסח, ובדומה להן בכל תחום, כולל אפילו מסכת לפורים וכן לעירובין ולכל נושא): משום שהם תמיד מכירים שה' מלכם ותמיד מריעים בכל הנוגע לעבודתו. על כן הם קוראים בכל עת לבטא את הכרת תודתם על כל המאכלים והמשקאות, ובכל פעם שגופם נטהר ומתנקה מהפסולת, ועל מלבושיהם ועוד הנאות תמידיות רבות וכן על הנאות המגיעות כפעם בפעם בהזדמנויות מיוחדות. הם מברכים בתמידות כדי לשבח את המלך ("ברוך אתה ה', אֱלֹקֵינוּ, מֶלֶךְ הָעוֹלָם!") אשר על כן "ה' אֱלֹקֵינוּ עִמּוֹ" בכל עת. הם מכריזים על חשיבותם של השבת והמועדים ומברכים על כל אחד מהם בקיום המצוות ובשמירת האיסורים הייחודיים לו, עמידה עיקשת על שמירה מלאה ומוחלטת של מוסר, וכן עוד ועוד לאורך כל חייו של כל יחיד. משום כך, מאחר ש"יש בהם תרועה אין סופית של הכרת מלכם ונאמנות אליו", על כן "ה' אֱלֹקֵינוּ עִמּוֹ" לעד. האומות מנצלים את כתבי הקודש על מנת להוכיח את אמונותיהם הכוזבות באמצעות ראיות חסרות משמעות ועיוות המקראות, שעה שהם השליכו מהם והלאה את המצוות אותן נתן ה' לישראל למען יקיימו אותן תמיד. ואילו ישראל ממשיכים לקיים את כל התורה כולה במסירות גמורה, ועובדים אותו ית' בלימוד כל הפרטים וההלכות של שמירת התורה. אותם חקיינים המנסים לחקות את ישראל אפילו אינם מתקרבים למדרגתו של היהודי החרדי שומר המצוות בכל תחום שהוא מתחומי שמירת התורה או האמונה בתורה. ישראל ממשיכים כיום להרע ולבטא את נאמנותם למלכם: משום כך "ה' אֱלֹקֵינוּ עִמּוֹ" (עמו בלבד) משום ש"התרועה (האמיתית) למלכם (האמיתי) היא עִמּוֹ" (כלומר, עם ישראל, וְעִמּוֹ בלבד).

שאל איך ויגדך זקניך ויאמרו לך

מתוך תשובות שהשיב הרב זצ"ל לשואלים

שאלה:

"לא תקם ולא תטר את בני עמך ואהבת לרעך כמוך אני ה'" (ויקרא יט יח). האם גם לאחר שנפגעתי ממנו עדיין יש לי חובה לאהוב אותו?

תשובה:

"ואהבת לרעך כמוך" אינה המלצה לקבל כל אחד מישראל כידיד וחבר, אלא מצוה כשאר מצוות התורה "מצוה על כל אדם לאהוב את כל אחד ואחד מישראל כגופו, שנאמר ואהבת לרעך כמוך" (דעות ו ב). לכן האהבה לרעך אינה סתם רגש של "חברות" שנקבע לפי הרגשות האישיים והאינסטינקטים החברתיים שלך, אלא זו היא דרך חיים שהתורה קבעה עבורך "ואהבת לרעך כמוך". ועליך איפוא לחפש את התשובה לשאלתך בתורה, כי אותה תורה שציוותה עליך והנחתה אותך שעליך לאהוב את רעך היהודי, היא גם זו שמלמדת אותך וקובעת את מי לאהוב ומתי לאהוב. כשאדם נפגע מחבירו, הוא יכול לתבוע אותו לדין תורה, אבל זה לא סיבה לשנוא אותו, הרמב"ם (דעות ו ה) כתב: "כל השונא אחד מישראל בלבו עובר בלא תעשה שנאמר לא תשנא את אחיך בלבבך". והכוונה גם שלא לשנוא מי שפגע בך באופן אישי. רק כזה יהודי "שראהו לבדו שעבר עבירה והתרה בו ולא חזר, הרי זה מצוה לשנוא עד שיעשה תשובה וישוב מרשעו תשובה". (הל' רוצח ושה"נ ג יד).

ואפילו לגבי אדם כזה שמצוה לשנוא, השנאה היא בגבולות של מה שהתורה מלמדת אותנו, כמש"כ הרמב"ם (שם) "ואע"פ שעדיין לא עשה תשובה, אם מצאו נבהל במשאו, מצוה לטעון ולפרוק עמו ולא יניחנו נוטה למות, שמא ישהה בשביל ממונו ויבא לידי סכנה - והתורה הקפידה על נפשות ישראל בין רשעים בין צדיקים מאחר שהם נלוים אל ה' ומאמינים בעיקר הדת שנאמר: אָמֹר אֲלֵיהֶם חַי אֲנִי וְאֵם ה' אלקים אִם אֶחָפֵץ בְּמוֹת הָרָשָׁע כִּי אִם בְּשׁוּב רָשָׁע מִדְּרָכּוֹ וְחִיָּה".

התחושה הבין אנושיות והחברתיות של האדם, הם אחת מהתחושות הכי עזות שקיימות ופועלות בתוככי נפש האדם, ומובן שכשמאן דהו פוגע בך, זה לא דבר קל לעבור על התחושה של שנאה שבוערת בלב, אבל זה חוק התורה, זה מה שהתורה דורשת מאיתנו, וזה גם מה שמצופה מאיתנו כיהודים, הרמב"ם כתב שרגש המחילה כלפי מי שחטא כנגדו הוא אחד מהדברים שמאפיינים במיוחד את עם ישראל, "ואפילו הצר לו וחטא לו הרבה, לא יקום ולא יטור, וזהו דרכם של זרע ישראל ולבם הנכון, אבל הנכרים ערלי לב אינן כן אלא ועברתן שמרה נצח, וכן הוא אומר על הגבעונים לפי שלא מחלו ולא נתפייסו והגבעונים לא מבני ישראל המה". (הל' תשובה ב י).

כל הגישה שלנו לקיום מצוות שבין אדם לחבירו, להטיב עם אחרים ולעשות עמם חסד, צריכה להיות מבוססת על כך שהדבר הזה הוא אחד מהחיובים שהתורה חייבה אותנו. גם את המצוות שבין אדם לחבירו עלינו לקיים מפני שהם כ"גזרת מלך" עלינו, ולא בגלל הרגשה שאני עושה את זה מפני שעלי להיות 'אדם נחמד' כלפי הזולת. אין דבר כזה לפצל ולהבדיל בין המצוות של בין אדם למקום ובין המצוות של בין אדם לחבירו. המצוה לאהוב את רעך היהודי, היא כמו המצוה לאהוב את ה'.

האהבה לרעך צריכה להיות מתוך מחשבה שעליו אמרה התורה "בָּנִים אַתֶּם לַה' אֱלֹקֵיכֶם", כשאתה אוהב את רעך אוהב אותך מפני שכביכול הוא בנו של ה'! ואז כשאתה אוהב את רעך אתה אוהב את אביו ה' יתברך! מי שסתם כך רוצה להיות טוב לב ליהודים, אבל לא אכפת לו ממצות ה' ומעבודתו, אהבתו וטובתו חסרת כל ערך.